

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Učitelství pro 1. stupeň Základní školy

Název diplomové práce : Subdeprivace a její následky pro školní vývoj dítěte

Katedra pedagogiky a psychologie

Vypracovala : Kohutková Markéta

Vedoucí diplomové práce : Mgr. Jiří Jošt, CSc.

České Budějovice 30.4.2009

Anotace

Subdeprivace je jedním z mnoha aspektů dnešní doby. Ve své práci zdůrazňuji složitou situaci, ve které se nachází budoucnost našich dětí. Při zpracování teoretické části jsem vycházela z výzkumů profesora Matějčka, který se touto problematikou zabýval.

Pro výzkum byly vybrány dvě skupiny.

Experimentální skupina z dětských domovů a kontrolní skupina, která byla vybrána podle stejného věku a pohlaví dítěte. Obě skupiny navštěvují stejnou základní školu a tytéž třídy.

Sledovány byly v oblasti socializace, školních výsledku, zdraví.

Šetření jsou zpracována, vyhodnocena a jejich výsledky jsou doloženy pomocí tabulek v praktické části.

Annotation

Poděkování

Děkuji panu Mgr. Jiřímu Joštovi, CSc. za poskytnutí cenných rad a odborné vedení celé diplomové práce. Děkuji i dětskému domovu ve Znojmě, vychovatelkám, řediteli a také základní škole za její spolupráci.

Prohlášení :

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „ Subdeprivace a její následky pro školní vývoj dítěte“ vypracovala samostatně s užitím uvedené literatury.

V Českých Budějovicích dne

Podpis.....

Obsah

1. Úvod.....	9
1.1 Výběr tématu.....	9
1.2 Struktura práce.....	10
2. Vývoj teorií.....	11
2.1 Psychická deprivace.....	12
2.1.1 Popis psychické deprivace.....	12
2.1.2 Delikventně jednající mladiství.....	13
2.1.3 Společenské hodnoty.....	14
2.2 Potřeby dětí.....	14
2.3 Prvních šest let ve vývoji a výchově dítěte.....	18
2.4 Shrnutí kapitoly.....	22
3. Subdeprivace.....	23
3.1 Náprava a prevence psychické subdeprivace.....	23
3.2 Ztráta rodičů úmrtím.....	24
3.2.1 Ztráta rodičů úmrtím z poradenského hlediska.....	24
3.2.2 Terapeutická a ochranná doporučení.....	25
3.3 Rozvod.....	25
3.3.1 Po rozvodu.....	25
3.3.2 Styk otce s dítětem.....	26
3.3.3 Matčin nový partner.....	27
3.4 Nechtěné děti.....	28
3.5 Domov a domovy.....	32

3.6	Emoce.....	32
3.6.1	Vymezení pojmu emoce.....	32
3.7	Pozdní následky psychické deprivace a subdeprivace.....	34
4.	Rodina a právo.....	36
4.1	Vznik pěstounské rodiny v praxi.....	36
4.1.1	Vznik pěstounské rodiny v jednotlivých krocích.....	36
4.1.2	Délka čekání na dítě.....	37
4.2	Zbavení rodičovské zodpovědnosti.....	37
4.3	Dětské domovy – systém financování.....	38
5.	Empirická část.....	39
5.1	Východiska práce a oblasti výzkumu.....	40
5.2	Vzorek.....	41
5.3	Metody.....	41
5.3.1	Sociometrická metoda Longa – Jonesové.....	41
5.3.2	Metoda SPAS.....	44
5.3.3	Metoda BMI.....	44
5.3.4	Prospěch.....	44
6.	Sociometrie.....	45
6.1	Sociometrický nález – skór oblíby.....	45
6.2	Sociometrický nález – skór neoblíby.....	46
6.2.1	Posouzení oblíby žáka jejich učitelem.....	47

7. Sebedůvěra dítěte.....	48
7.1 Sebedůvěra vyjádřena pomocí testu SPAS.....	48
7.1.1 Sebedůvěra žáka posouzena učitelem.....	49
7.2 Matematika.....	50
7.2.1 Matematika vyjádřena pomocí testu SPAS.....	50
7.3 Pravopis.....	51
7.3.1 Pravopis posouzený pomocí testu SPAS.....	51
7.4 Psaní.....	52
7.4.1 Psaní posouzené pomocí testu SPAS.....	52
8. Oblast zdraví.....	53
8.1 Prospěch.....	54
8.1.1 Prospěch ve výukových předmětech.....	54
8.2 Posouzení píle žáka učitelem.....	55
8.3 Posouzení pozornosti, soustředěnosti žáka učitelem.....	55
8.4 Posouzení pořádnosti žáka učitelem.....	56
8.5 Posouzení poslušnosti žáka učitelem.....	57
8.6 Posouzení IQ žáka učitelem.....	58
9. Diskuze.....	59
10. Závěrečná část.....	60
Seznam užitých literatur.....	61
Přílohy.....	63

1. Úvod

1.1 Výběr tématu

Při výběru tématu jsem se snažila nalézt takové téma, které by mě bavilo, oslovilo a bylo na něj možné napsat diplomovou práci.

Věnuji se výzkumům a dílům profesora Zdeňka Matějčka. Téma jsem si zvolila také proto, že děti z dětských domovů mají složitou pozici v sociální sféře. Když jsem své téma navrhla panu Mgr. Jiřímu Joštovi, CSc., po vzájemné domluvě bylo zvoleno téma diplomové práce: „Subdeprivace a její následky pro školní vývoj dítěte“.

1.2 Struktura práce

Práce je rozdělena do deseti kapitol, které jsou členěny na další podkapitoly.

První kapitola se zabývá výběrem tématu. V druhé kapitole jde o vývoj teorií, popis psychické deprivace, delikventně jednající mladistvé, potřeby dětí, vývoj a výchovu dítěte v období prvních šesti let. Třetí kapitola v sobě skýtá popis subdeprivace, smrt rodičů, rozvod, nechtěné děti, děti žijící v rodinách alkoholiků, emoce. Čtvrtá kapitola s sebou nese právo a rodinu, vznik pěstounských rodin, zbavení rodičovské zodpovědnosti. Kapitola pátá nás vnáší do empirické části, kterou se zabývají kapitoly šestá, sedmá i osmá. Devátá kapitola na ně navazuje diskusí a samotnou závěrečnou kapitolou je kapitola číslo deset. V příloze jsou vloženy dotazníky užívané ve výzkumu.

2. Vývoj teorií

Termín psychická deprivace je překládán jako strádání, nedostatečné uspokojování základních potřeb. U deprimovaných dětí se vytváří psychopatický, bezcitný charakter, bez potřeby vzájemných pozitivních vztahů s lidmi. Deprivace nepostihuje pouze děti v ústavech, ale i některé děti vyrůstající v rodinách (dětí, které jsou zanedbávány, matka má k nim negativní vztah, v rodinách s celkově nízkou kulturní a ekonomickou úrovní a přitom s velkým počtem dětí apod.).⁽¹⁾

Kritickým obdobím pro deprivaci je věk přibližně od šesti do patnácti měsíců věku.

Pokud se dítěti dostává dostatek sympatie a citové podpory, pak to vynahradí i nedostatek jiných psychických prvků – například nedostatek smyslových podnětů, nedostatek hraček, nedostatek výchovy a vzdělání. Řada důkazů vypovídá o tom, že nedostatek mateřské lásky může vést až k záhubě dítěte. Od raného středověku až do konce minulého století byla úmrtnost dětí vychovávaných mimo rodinu, v ústavech a nalezincích, mnohdy až tragicky vysoká.

Příkladem zanedbávaných dětí jsou např. Kamala a Amala. Děti, které přežily v přírodě díky zvířatům, která se jich ujala. Tyto děti jsou známy pod názvem Vlíčí děti.

2.1 Psychická deprivace

2.1.1 Popis psychické deprivace

Psychická deprivace je stav vzniklý následkem takových životních situací, kdy subjektu není dána příležitost uspokojovat některé základní psychické potřeby v dostačující míře a po dosti dlouhou dobu.⁽²⁾

Zdroje deprivace mohou být sociální a ústavní. Sociální deprivace je ta, kdy dítě vyrůstá bez lidské společnosti. Nejdříve je dítě bojácné, obává se kontaktu s lidmi. Vyšší city téměř chybějí.

Ústavní deprivace spočívá v omezenosti životního prostoru a stejnotvárnosti života. Psychicky deprimované děti touží po lásce, ke každému vyjadřují náklonnost, chtějí se mazlit a být milovány. Nemůžeme opomenout i opoždění v sociálním vyspívání, které se projevuje tím, že se dítě o sebe nedokáže postarat. Špatně snází změnu prostředí.

Děti z ústavů nejsou připraveny v šesti letech na školní docházku. Projevuje se u nich opoždění ve vývoji řeči, artikulaci, dále v tělesné váze než ve věku, v motorice, v intelektové oblasti a v sociální úrovni.

Pomocí výzkumů tohoto století, si lékaři všimli jevu, kterému říkali hospitalismus, neboli „nemocniční nemoc“. Tzn., že děti bez mateřské lásky přes všechnu snahu lékařů neprospívaly. Nedovedly se „poprat“ s nemocí a zřejmě by zemřely, kdyby se jim nedostalo „mateřské“ ošetřovatelky. Díky jejich péči se nejen uzdravily, ale doslova rozkvetly.

Psychická deprivace nepostihuje kompletní skupinu v ústavech, existují rozdíly mezi dětmi z dobrých a špatných ústavů. Deprivace může postihnout i děti ve funkčních rodinách kvůli negativnímu emočnímu vztahu rodič – dítě. Zdeněk Matějček tento problém označil jako „psychická subdeprivace“. Kritické období nastává mezi šestým až patnáctým měsícem věku dítěte.

Další objevy ukazují, že dítě, které je sice vychováváno v prostředí hygienicky neškodném, ale citově chudém, může vážně zaostávat ve vývoji rozumovém. Výrazně je opožděno za svými vrstevníky a není stoprocentně dáno, zda dokáže toto opoždění jednou vyrovnat, i když se mu později dostane nadbytek všem předchozím potřebám. I děti, které jsou vychovávány matkami v ženské věznici se vyvíjejí duševně lépe, než děti vychovávané nemocničním personálem.

Je dokázáno, že mezi zloději – recidivisty bylo mnohokrát více těch, kteří v dětství trpěli nedostatkem rodičovské péče.

Děti vychovávané pouze jedním z rodičů mají podle studií o něco horší školní výsledky, více zdravotních problémů a inklinují ke střetu se zákonem oproti dětem, vyrůstajícím v úplné rodině.

2.1.2 Delikventně jednající mladiství

Kriminalita je dělena na dva druhy:

Mládeže – diagnostické ústavy, dětské domovy, výchovné ústavy pro mravně narušenou mládež.

Dospělých – soudně odsouzeni k trestu v nápravně výchovných ústavech.

Studium delikventně jednajících mladistvých poukazuje na chladné rodinné prostředí, s minimem rodičovského zájmu o dítě. V těchto rodinách je pravděpodobnější, že se u dítěte vyvine

některý ze zmíněných druhů nejisté vazby k rodiči.

Další kategorii tvoří děti, které rodinné prostředí vůbec nepoznaly. Obvykle prošly celou řadou náhradních domovů. Tyto děti mají oslabenou schopnost navazovat nové vztahy, nezažily pocit bezpečí a pocit toho, že někam patří a že je má někdo rád.

V rodinách dětí z experimentálních skupin se vytváří prostředí citového chladu a nezájmu.

2.1.3 Společenské hodnoty

Včasně odhalení deprivace a náprava má mimořádný společenský význam. Není však snadná a trvá poměrně dlouho. Dítě se musí naučit mít někoho rádo a to jde pouze tehdy, když má rád někdo jej. V rodině zaujímá své místo a důležitou pozici, funkci. V ústavu však žije odtrženo od reálného života, prostředí, v němž vyrůstá, je spíše umělé.

2.2 Potřeby dětí

Děti potřebují řadu věcí, ze všeho nejvíce však jistotu a oporu v rodině, mateřskou lásku.

Už J. A. Komenský dobře věděl, že na příchod dítěte máme být vnitřně připraveni.

Doba těhotenství by měla být pro ženu dobou pohody, klidu, radostné naděje a přípravy. Dnes víme, že prostřednictvím neuroendokrinního systému matky se plod „dozvídá“ o jejím psychickém ladění, o jejím stavu, o jejích citových hnutích. Reakce na matčin stres je velmi výrazná.

Víme také spolehlivě, že v posledních měsících těhotenství plod slyší, vidí, má vyvinutou chuť a co víc, pamatuje si a učí se. Dá se předpokládat, že co je zabudováno do jeho ještě velmi mlhavého a nehotového vědomí v těchto nejčastějších vývojových fázích, je zabudováno hluboko.

Nemusíme věřit zprávám o tom, jak si matka v těhotenství opakovaně hrála nebo zpívala nějakou píseň a dítě ji potom později překvapivě poznalo, i když ji do doby narození nemohlo slyšet. Nebo že otec přednášel dítěti v matčině těle latinské básně a dítě se rychle latinským básním samo učilo. Je nutné, aby dítě vnímalo toho, kdo k němu mluví.

Všimněme si, co sami děláme, díváme – li se na takové malé lidské stvořeníčko. Usmíváme se, všelijak se tváříme, děláme nejrůznější „opičky“, jen abychom upoutali jeho pozornost a přiměli je také k úsměvu nebo jinému projevu spokojenosti a radosti. Neboť to je největší odměna, kterou nám tento lidský tvoreček může darovat. A přitom na ně nemluvíme, zvyšujeme a všelijak modulujeme svůj hlas, rytmizujeme svá slova. Nečekáme, že ono nám bude odpovídat, ale už s ním rozmlouváme, odpovídáme si za ně, komentujeme všechny jeho projevy.

Četné psychologické výzkumy ukázaly, že specificky podněcující chování vůči malému kojenci není jen výsadou matek, ale že moudrá příroda takto vybavila i otce a muže vůbec, samozřejmě i babičky a dědečky, ba dokonce už děti tak od 8 – 9 let.

Známý anglický dětský psychiatr John Bowlby ve svých výzkumech zjistil, že citový vztah dítěte k jeho lidem se zakládá nikoliv na tom, že tito lidé mu působí nějakou příjemnost, nýbrž, že mu zajišťují pocit bezpečí a jistoty. Specifický mateřský vztah se rozvíjí v plné síle kolem 7. - 8. měsíce života. Na sklonku kojeneckého věku již ví, koho se má držet, ke komu se má vztahovat, v čí náruči se nachází v bezpečí.

Pro dítě je rozhodující psychologické rodičovství, založené na vnitřním, psychickém a citovém přijetí dítěte. Dítě za „své“ rodiče přijímá ty, kdo se k němu mateřsky a otcovsky chovají a mají jej rádi.

Rizikovní dospělí jsou duševně nemocní, nevyspělí, zaostalí nebo jinak postižení.

Soužití s takovými lidmi je vysoce rizikové. Rizikovými osobnostmi jsou alkoholici, toxikomani.

Jsou jimi i rodiče mladiství, povahově nezralí, na rodičovství nepřipravení.⁽³⁾

Rizikové děti mají zvláštní povahu a zvláštní sklony. Rizikovým dítětem je každé dítě, které má být vychováváno někým, kdo mu byl dosud „cizí“ a dobře je nezná, jak tomu bývá např: při nových známostech a sňatcích jednoho z rodičů po rozvodu.⁽⁴⁾

Rizikovou situací je náhradní rodinná péče, problematika neúplných rodin a také rozvod. Také nechtěnost dítěte při početí, v těhotenství a při jeho narození.⁽⁵⁾

Čtyři základní psychické potřeby:

1. Potřeba určitého množství, proměnlivosti a druhu podnětů.
2. Potřeba základních podmínek pro účinné učení.
3. Potřeba prvotních společenských vztahů.
4. Potřeba společenského uplatnění umožňujícího osvojení rozlišených společenských

rolí a hodnotných cílů.⁽⁶⁾

Humor a legrace

Víme, že se můžeme smát a dělat legraci pouze tehdy, když se cítíme v bezpečí a nic nás neohrožuje.⁽⁷⁾ Je pravda, že smích dítěte nejprve vyvoláme, když s ním něco „veselého“ děláme. Dítě se směje, když něco opakujeme, když něco znovu poznává, když se děje něco známého a očekávaného, a to znovu a znovu.⁽⁸⁾

Přibližně od půl roku věku už dítě dovede vyjádřit, že něco dělá jen tak, „jakoby“, nezávazně, pro legraci.⁽⁹⁾

Víme, že dítě je schopno předvádět různé domácí hříčky přibližně od devíti měsíců. V této době dovede už také pěkně dát najevo odpor k něčemu – *ne – ne, nechci, neudělám!* I toto však dítě dovede přeměnit ve hru a legraci. Udělá své *ne – ne – ne*, ale jen „jakoby“, a vzápětí udělá to, co se od něho žádalo, třeba *pá – pá, paci – paci, jak seš velikej*. Udělalo to s prodlením čili udělalo-neudělalo. Jeho mimika zřetelně vyjadřuje, že je to „lumpárna“ a že je to pro legraci. Někdy se tomu směje i nahlas, tudíž není o jeho úmyslech pochyby.⁽¹⁰⁾

Od deseti měsíců, kdy už obvykle „šupajdí“ po kolínkách, bývá jednou z typických domácích hříček honička. „Že tě chytím!“ - a chytím a zvednu a zase položím na zem. Dítě víská radostí a chce ještě a ještě.⁽¹¹⁾

Kolem dvou až tří let se už děti navyvádějí kousků pro zasmání celou spoustu. To už se dovedou všelijak legračně tvářit, napodobovat zvířátka a lidi.⁽¹²⁾

V předškolním věku jsou děti schopny pochopit absurditu. Klauniáda je klasickou legrací předškolního věku. Klaun, šašek, Jů a Hele, legrační pohádkové bytosti, absurdní lidé – nelidé, kteří dovedou dělat legraci, odpovídají mentalitě dětí tohoto věku.⁽¹³⁾

Ve školním věku přijdou vtipy, pak i slovní hříčky, od druhé třídy výše si děti vypravují anekdoty a nosí je domů.⁽¹⁴⁾

Smích děvčat se liší od smíchu chlapců. Už před pubertou u děvčat dostává smích ještě jednu dimenzi navíc – předvádívou, upozorňovací, sexuálně, patrně už biologicky podloženou. U chlapců – střídmejší, prostomyslnější, méně na efekt.⁽¹⁵⁾

2.3 Prvních šest let ve vývoji a výchově dítěte

Prvních šest let je ve vývoji a výchově dítěte považováno za mezní a utváří celkovou charakteristiku a osobnost dítěte. Už ve vztahu matka a plod je těsná vazba.

Při kojení se vyskytuje psychologická a biologická interakce.

Dítě přichází na svět vybaveno emočním systémem, který je schopen signalizovat jeho potřeby, touhy a nepohodu cestou afektivních kanálů a tak vzbuzovat efektivní péči ze strany pečujících osob. Dítě je pro život vybaveno hned od počátku spoustou reflexních mechanismů. Dovede dýchat, přijímat potravu a vyměšovat její nestrávené pozůstatky. A ovšem dovede také moc pěkně křičet! Je to výzva, volání o pomoc, volání o zájem. Samo si pomoci nedovede, ale dovede spolehlivě přivolat toho, kdo je ochrání, nakrmí, upraví teplotu, očistí, zbaví všech trápení.⁽¹⁶⁾

První měsíc života

Někdy se říká, že malé dítě jenom spí, občas pije a mezi tím křičí. Ale to není pravda. Dovede toho mnohem více. Děti nyní většinou leží ve zvláštní poloze na boku, přičemž jedna paže je více natažena a druhá více pokrčena. Když dítěti hlavičku otočíme na druhou stranu, původně natažená paže se pokrčí a ta původně pokrčená se natáhne.⁽¹⁷⁾

Druhý měsíc na světě

To, co zachycujeme svými očima jsou jen milimetrové pokroky. Ale když si srovnáme snímky, jak vypadalo dítě před měsícem, uvidíme vývojový skok.

Hlavička je sice stále převážně stočena k jedné straně a ruce jsou stále sevřeny v pěstičku – ještě dlouho se neuvolní k tomu, aby mohly uchopovat věci a zmocňovat se světa v pravém slova smyslu. Ale dítě se dovede „zmocňovat“ světa už jinými smysly.⁽¹⁸⁾

Třetí měsíc života

Třetí měsíc znamená ve vývoji dítěte zpravidla jakési přechodné období. Leží na zádech a hlavička spočívá na zátylí, nikoli na tváříčce. Ruce jsou sice ještě většinou sevřeny v pěst, ale když mu něco do ruky vložíme, prsty se sevrou a dítě onu věc drží daleko rozhodněji a „uvědoměleji“ než dříve. Jestliže se mu *to*, co drží v ruce, dostane do zorného pole, dovede se na *to* třeba i dlouze podívat.

Ve druhém měsíci dítě ležící na bříšku, dovede hlavičku zvednout nad podložku – alespoň na chvíli.

Čtyři měsíce života

Čtvrtý měsíc představuje ve vývoji dítěte významný předěl. Leží na zádičkách, hlavička je ve střední poloze, paže jsou roztaženy a pokud jsou v činnosti, pohybují se většinou současně a souhlasně – od sebe, k sobě. Jestliže jedna ruka zachytí druhou, a to se teď stává velmi často, ohmatávají se. Hra s prsty je nyní jednou z nejčastějších spontánních činností dítěte. Dítě už dovede držet například chrastítka, mává s ním, a někdy se mu podaří dopravit je i do úst.

Tady také začíná ona známá hra „bububu“ nebo „kukuk“, která bude dítě provázet po celé dětství.⁽¹⁹⁾

Pátý měsíc života

Jsme v pátém měsíci života dítěte a sledujeme, jak pokračuje jeho pronikání „do světa“.

Hlavička už sedí docela pevně na krku, a položíme – li dítě na bříško, vzepře se vysoko o předloktí nebo i o dlaně a rozhlíží se kolem dokola. Jeho zádové svalstvo je už vyspělé.

Z polohy na bříšku se už také často dostane na zádička – zpravidla natáhne jednu paži dopředu, nakročí jednou nohou a „přepadne“.

Zkuste dítěti nastavit dva prsty. Asi se jich už pevně chytne a bude se přitahovat. Zprvu mírně, alepak čím dál s větším úsilím. „Přitáhne se“ do sedu skoro samo – stačí, když mu jen docela málo pomůžeme.⁽²⁰⁾

Půl roku na světě

Jak dítě může, už je na bříšku, na kolínkách, opírá se o dlaně a dychtivě sleduje, co se děje v okolí. Zatím ovšem ještě lézt neumí, a chce -li se někam dostat nebo po něčem v této poloze sáhnout, raději si lehne na bříško a natahuje se nebo se převalí.⁽²¹⁾

Kolem desátého měsíce začínají děti používat obličejový výraz dospělých jako zdroj informace, který jim umožňuje sledovat význam chování dospělých.

Mezi druhým a pátým rokem zaznamenávají děti pokrok v rozvoji motorických, poznávacích a řečových schopností.

V průběhu předškolního věku se také objevuje prosociální chování, které napomáhá chápání druhých lidí a vede k pocitům uspokojení z přátelských interakcí. Prvním vývojovým milníkem tohoto období je zvýšený pocit sebeuvědomění. Zvýšený pocit sebeuvědomění se projevuje dramatickým nárůstem hněvu a protichůdného chování v průběhu druhého roku.

Předškolnímu věku se říká „kouzelný svět“. Největší kouzla dovede dělat fantazie. Ta bývá v předškolním období velice živá, svěží a tvořivá.

Podívejme se na tvořivou práci v dětském vydání. Dítě, které si nehraje, je svým způsobem nedětské a zvláštní. Srovnáme-li hru pětiletého dítěte s hrou batolat, vidím pozoruhodný rozdíl. Batole si hraje na maminku a na tatínka a ve hře opakuje a procvičuje zážitky z denního

života. Předškolní dítě si také hraje na maminku a na tatínka, ale „vymyslí“ si k tomu nové prostředí, vplete do toho motivy z pohádek nebo z vyprávění, děj rozvíjí dál a dál, takže nikdo neví předem, kde a jak to skončí.⁽²²⁾

Během prvních šesti let činí dítě znatelné a viditelné pokroky. Nacházíme pokroky ve smyslech, zachycení matčina pohledu, uchopení věcí, ve čtvrtém měsíci se dítě směje. V osmém měsíci se vyskytuje vztah důvěry a nedůvěry v lidi. Dítě má vyrůstat v prostředí vřelém a stálém. V devátém měsíci se zde vyskytuje učení nápodobou, sociální odezva, je to vhodné a citlivé období k učení.

Ve druhém roce nacházíme nechuť k jídlu. U dětí z dětských domovů je toto vzácností. Ve většině případů se tyto děti přejídají. Třetí rok je obdobím vzdoru. Rodiče by měly být v tomto roce shovívaví. V předškolním věku nacházíme rodinnou identitu. Dítě vychovávané do 6. roku v ústavu má omezenou příležitost k tvořivosti a samostatnosti, nedostatek zkušenosti plynoucí z omezenosti životního prostoru, nedostatek osobní účasti a přílišnou stejnotvárnost života.

Děti v ústavu mají jen nepatrný zlomek času na hru – dítě v rodině ho má dostatek. Hra ústavních dětí je mimořádně chudá, nedochází k rozvoji fantazie.

Hlavní příčinou opoždění je nepřítomnost matky.

U dětí mezi 3. až 6. rokem je patrna již tendence k vývojovému vyrovnání, jež postupuje nejrychleji mezi 5. až 6. rokem. Přesto se však zdá, že děti při vstupu do školy ještě nedosahují školní zralosti normální dětské populace. Děti, které byly ve věku předškolním v ústavní péči a přešly do školních dětských domovů – nejnápadněji se jeví v první třídě, vykazují známky školní nezralosti, nedokonalý vývoj v artikulaci – skladebné i obsahové. V další třídě již potíží ubývá, poslední známky můžeme zachytit ještě ve třídě 3. a 4.

Kolem šesti let je dítě dobře vyspělé a je schopno částečné samostatnosti, dočasného odloučení od rodiny a je schopno tvořit nové vztahy k učiteli, spolužákům, k pracovnímu kolektivu. Tedy je školsky zralé. V té době je dítě citlivé na nové afektivní prvky, například na ocenění, pochválení, těžko snáší ironii nebo prohru ve hře. Trvalý školský nezdar může být pro děti méně nadané velmi nepříznivým činitelem. Schopnost dítěte v tomto období najít oporu a jistotu ve skupině dětí mu umožňuje spíše snášet přemístění do ústavu, zvláště tehdy, najde – li tam nějaká citová pouta a příležitost k uplatnění. Děti vychovávané v ústavech od útlého věku se začínají v této době spíše poněkud upravovat, jejich vývoj se vyrovnává a školní prospěch se zlepšuje. Dítě z dobrého sociálního zázemí má dobrý start a dobrou přípravu do budoucí éry svého života, tedy do školy. Během šesti let svého života dítě potřebuje péči, dostatek podnětů, verbální prvek, který je nedílnou součástí v jeho budoucím vyjadřování přání, potřeb, ale je také prokázáno, že děti s lepšími verbálními schopnostmi jsou v mnohem lepší pozici než děti, které mají tyto schopnosti nižší.

2.4 Shrnutí kapitoly

Psychická deprivace v životě dítěte je nejen negativním prvkem, ale i zárukou toho, že výchova dítěte, která se ubírá správným směrem a je v životě dítěte tou nejhlavnější, je výchova dítěte ve funkční rodině. Ta je směrodatná pro pocit bezpečí, ale hlavně pro zdravý vývoj dítěte, které je zahrnuto láskou a péčí. V dnešní době se často vyskytují rodiny sice navenek funkční, ale uvnitř zcela torzovité. Odrazem špatné výchovy může být delikvence, která se v dnešní době vyskytuje ve větší míře u mladistvých.

Děti, které vyrůstaly bez rodičovské lásky, mají obtíže v citové oblasti.

Hlavním mezníkem pro zdravý vývoj dítěte je prvních šest let jeho života.

3. Subdeprivace (sub – podřadný, v malém množství)

Subdeprivace se objevuje u dětí žijících nejen v ústavech, nýbrž i v rodinách se zhoršenými podmínkami. Tyto podmínky nejsou navenek zcela patrné. Se subdeprivací se setkáváme až v určité fázi jejího vývoje.⁽²³⁾

Není určována několika výraznými znaky, nýbrž mnoha drobnými odchylkami v řadě psychosociálních funkcí. Přitom se tyto odchylky a nápadnosti mohou vyskytovat i v jiných, nedeprivačních kontextech. Nedochází tedy zpravidla k výraznému školnímu selhání, ale spíše k podprůměrné školní výkonnosti u dítěte s dobrým nadáním; nenalzáme známky dyslexie, ale přece jen horší prospěch v češtině (jako předmětu nejvíce podmíněném emocionálně kulturním standardem rodiny); nedochází k zřetelnému asociálnímu jednání, ale vyskytují se obtíže v zapojování do kolektivu; příznačné je i agresivní překonávání nejistoty, provokativní dobývání pozornosti; objevují se obranné mechanismy, úniky do apatie či do nemoci, náhradní uspokojování neuspokojených emocionálních potřeb atd.⁽²⁴⁾

3.1 Náprava a prevence psychické subdeprivace

U předškolního dítěte se budeme zaměřovat ještě především na jeho primární vychovatele, tj. rodiče, případně nejbližší členy rodiny. V případě školního dítěte můžeme už terapeuticky více využít přirozené diferenciaci autorit, která je charakteristickým rysem tohoto věku. Důraz budeme tedy klást na tzv. sekundární vychovatele, tj. učitele, vedoucí zájmových kroužků a sportovních oddílů, rodinné přátele, příbuzné, sousedy.⁽²⁵⁾

3.2 Ztráta rodičů úmrtím

Psychologicky jinak působí smrt náhlá než úmrtí po delší nemoci, která umožňuje určitou přípravu.

Ve studii 105 dětí ve věku 2 – 17 let, sledovaných za měsíc a pak za rok po úmrtí jednoho z rodičů, se ve srovnání s kontrolní skupinou objevily v prvním období psychické poruchy významně častěji. Převládaly depresivní nálady. Těžké depresivní reakce byly však vzácné. Vyskytly se pouze u adolescentů, a to po ztrátě otce. U mladších dětí jsou časté regresivní jevy (např. pomočování) a školní obtíže včetně zhoršeného prospěchu. Po roce však již příznaků zřetelně ubylo – s jednou výjimkou: nezájem o školu přetrvával. Potvrzuje se tedy, že školní úspěšnost je velice citlivým ukazatelem emocionální tísně či nepohody dítěte. Dále se potvrdilo, že chlapci jsou úmrtím rodičovské osoby zpravidla více psychicky postiženi než dívky.⁽²⁶⁾

3.2.1 Ztráta rodičů úmrtím z poradenského hlediska

U batolat a dětí předškolního věku se setkáváme i s přetrvávajícími pocity viny, někdy ve velmi intenzivní podobě. Odpovídá to v podstatě uvedené vývojové fázi, kdy dítě všechno dění ve svém okolí vztahuje k sobě. Vědomí viny bývá navíc posilováno výroky rodičů, kteří jsou zvyklí s tímto vědomím výchovně manipulovat (např. „Ty mě jednou utrápíš!“ - „Já se z tebe zblázním!“ - „Já ti umřu a budeš to mít!“).⁽²⁷⁾

Častěji se setkáváme s psychickými následky úmrtí otce nebo matky, kdy pozůstalý rodič naváže novou známost, případně chce uzavřít nový sňatek. K přijetí nové matky či otce je nekritičtější střední školní věk dítěte.

3.2.2 Terapeutická a ochranná doporučení

Dojde – li k úmrtí blízké osoby, smutek dítěte respektujeme, poskytneme mu ochrannou atmosféru, ve které smutek prožije. Měli bychom být dítěti nablízku, má – li zvýšenou potřebu být s někým (mazlit se, být v bezpečné náruči) a nevnucovat se mu, má – li potřebu samoty.⁽²⁸⁾

Pokud má dítě nějaké otázky, měli bychom mu odpovídat šetrně, ale pravdivě. Je důležité, aby si dítě uvědomilo, že jde o definitivní ztrátu někoho blízkého. Děti se s těmito tragickými událostmi vyrovnávají lépe, než si dospělí myslí.

3.3 Rozvod

Nespokojenost s manželstvím. Jako příčinu neshod uvádějí muži i ženy nejčastěji rozdílnost povah a novou známost jednoho z partnerů. Ženy pak navíc alkoholismus muže.

3.3.1 Po rozvodu

Přetrvávající rodičovský konflikt je patrně nejčastějším problémem, před kterým poradenský psycholog stojí.

Předně je třeba, aby si rodiče zachovali i nadále vědomí rodičovských úkolů a povinností. Oba rodiče jsou odpovědni za řádnou výchovu dítěte. Je důležité, aby mezi rodiči nevznikl vztah nepřátelství a pokud už vznikl, aby se z něj co nejrychleji vymanili.⁽²⁹⁾

Manželé po rozvodu si většinou své vzájemné nepřátelství nejrůznějším způsobem zdůvodňují a přesvědčují sami sebe o svém „správném“ hledisku. Snaží se získat spojence ve svých kamarádech, rodičích, spolupracovnicích, kteří se jim snaží situaci usnadnit tím, že s nimi ve všem souhlasí a podporují jejich postoje. Bývá pak pro ně překvapením připomínka, že kdysi měli k sobě navzájem velice pozitivní vztah. Mají spolu dítě, které je toho důkazem.

K požadavku „zrušeného nepřátelství“ se váže: nedopustit se popouzení dítěte proti bývalému manželovi, či manželce.

Rodiče v porozvodové situaci snadno přijímají vžitou představu, že dítě nutně musí mít raději toho, kdo mu působí více příjemností. Ty ovšem spočívají v uspokojování potřeb materiálních, nikoli psychických. Mít dítě na své straně znamená podle této představy kupovat mu nové a nové věci, překvapovat je novými hračkami, draze je oblékat. Dárky jsou přirozeně dítěti milé, ale po čase se okoukají a stávají se samozřejmostí.⁽³⁰⁾

3.3.2 Styk otce s dítětem

Je nejčastějším předmětem sporů a napětí mezi rozvedenými rodiči. Dává jim příležitost pokračovat v konfliktu, který rozvodem neskončil.

Pokud se manželé nedohodnou, určuje formu a dobu styku otce s dítětem soud.

Kromě zásadních psychologických výhod přináší porozvodový přirozený kontakt otce s dítětem i řadu výhod zcela praktických, a to jak pro dítě, tak pro matku. E. Bakalář na základě klinické praxe uvádí tyto:

- *dítěti je zachováno vědomí, že nikoho ze svých rodičů neztratilo,*
- *otec může zastupovat matku v době naléhavé potřeby (při jejím onemocnění, pracovním přetížení apod.),*
- *otec může převzít mnohé povinnosti vůči dítěti a matce ulevit (příprava pro školu, zabezpečení prázdninového pobytu, výlety, sport, v případě potřeby zajištění zvláštní zdravotní péče apod.),*
- *dítě se v takovém případě učí, jak konstruktivně řešit i svízelné mezilidské problémy, má pozitivní osobní příklad,*
- *v případě, že matka vážně onemocní nebo se s ní cokoli stane, má dítě automaticky druhého vlastního rodiče, se kterým se dobře a důvěrně zná.⁽³¹⁾*

Tam, kde se rodiče nedohodnou, nebo kde konflikty přetrvávají, je psychologicky nejvýhodnější, aby si otec dítě bral na delší dobu v celku, kterou pak může s dítětem nerušeně strávit, např. pobývat u otce měsíc o prázdninách, týden o Vánocích.

Výhody, které takové řešení přináší, jsou dosti přesvědčivé: odpadají časté návštěvy, které přinášejí napětí všem účastníkům. Otec prožije s dítětem „kus“ obyčejného života v běžných, přirozených životních podmínkách a má mnohem větší příležitost se s ním sžít, než jakou mu poskytují pouhé nedělní návštěvy.

3.3.3 Matčin nový partner

Obecně platí, že nového matčina partnera lépe přijímají mladší než starší a dívky než chlapci. U chlapců se setkáváme s obranným postojem proti nevítané konkurenci.

Činitelů, které ovlivňují přijetí nového matčina partnera je velké množství:

- *pohlaví a věk dítěte,*
- *spokojenost matky v novém partnerském vztahu,*
- *osobnost matčina partnera a jeho vztah k jejím dětem,*
- *doba od rozvodu do příchodu nového partnera do rodiny,*
- *postoj vlastního otce k matčinu novému sňatku atd.⁽³²⁾*

Je důležité dopřát dítěti dostatek času. Nový partner by se neměl dítěti vnucovat, neměl by je „uplácet“. Velkou roli hraje i to, jak budou děti nového partnera oslovovat, což je důležité upřesnit si již na začátku. S oslovením jsou však spojeny i postoje. S křestním jménem postoj kamaráda, s nímž se dá hrát fotbal, ale od něhož se nečeká autoritativní převaha.

S postavením „pána“ je spojena spíše odtažitá uctivost. „Strejda“ je nezávazný dobrák atd.

Žádat od dítěte, aby novému partnerovi říkalo „tatínku“ vede spíše k odporu než – li k přijetí.

Matčin nový partner by se neměl snažit nahrazovat dítěti vlastního otce.

3.4 Nechtěné děti

1. Žena by měla mít právo sama se rozhodnout, zda chce mít ve svém životě dítě či nikoliv.

2. Žena by měla mít právo mít dítě s partnerem, který je pro ni dostatečnou zárukou především otcovských postojů a udržení rodiny.

3. Žena by měla mít právo určit si dobu svého těhotenství, kterou z hlediska svého, ale především z hlediska prosperity svého budoucího dítěte, považuje za nejvhodnější.

Pokud žena těchto doporučení nevyužije, jedná se v mnoha případech o nechtěné těhotenství. V tomto případě je dítě počato a narozeno jako nežádoucí.

Nechtěné děti mají ve svém vývoji zásadní handicap, který se projevuje v jejich psychické a sociální prosperitě a v jejich méně spokojeném a šťastném prožívání života.

Dítě samo cítí, že není v rodině vítáno, a to již před svým narozením. I když se narodí s dobrou váhou, stejnou jako u dětí chtěných.

Tyto děti se těžko přizpůsobují v zátěžových situacích.

Jedním z hlavních úkazů je častější onemocnění, menší oblíbenost u rodičů, učitelů a svých vrstevníků.

Mnoho obtíží je zjištěno u dětí z ústavního zařízení a dětí z nechtěného těhotenství.

Učitel se zajímá o prostředí, o život v rodině, o péči o dítě v rodině a o spolupráci rodiny se školou.

Činitelé ukazují v neprospěch experimentální skupiny, což je v tomto případě skupina nechtěných dětí, dětí vybraných z dětských domovů. Velké rozdíly mezi experimentální a kontrolní skupinou se ukázaly především ve spolupráci se školou.

Vztahy v experimentální rodině jsou méně harmonické.

Stabilita rodiny

Rodiny, ve kterých se narodilo nechtěné dítě, vykazují méně stability. Oba rodiče jsou častěji rozvedeni a děti žijí častěji s nevlastním otcem.

U kontrolní skupiny bylo těhotenství vítáno, vše probíhalo, jak mělo.

V rodinách, kde žije dítě narozené z nechtěného těhotenství, se projevuje tendence svěřit výchovu dítěte někomu jinému. Děti dlouhodobě vychovávané v kolektivních institucích jsou vystaveny psychické deprivaci. Zvláštností je, že matky nechtěných chlapců vidí podobu po nich, kdežto matky u kontrolních skupin tuto podobu přisuzují otci.

Skupina dětí, která zůstala matkami nepřijata:

1. Ty děti, které se narodily a pro rodinu to znamenalo změnu k horšímu.
2. Ty děti, jejichž narození neznamenovalo pro rodinu změnu ani k horšímu ani k lepšímu.

Nechtěné děti jsou v předškolním věku charakterizovány jako zlostné a velmi samostatné.

Ve školním věku vykazují nechtěné děti vlastnosti, které jsou žádoucí pro školní práci a vlastnosti, které jim umožňují upoutat k sobě pozornost a prosadit se v kolektivu ostatních dětí. Děti experimentálních skupin často nepřijaly učitele jako autoritu. Tyto děti jsou učiteli hodnoceny méně příznivě v píli, svědomitosti, vzrušivosti. Jsou hodnoceny méně často jako inteligentní. Je nalezen vysoký skóre v položce smysl pro humor, což znamená velice známý termín – šaškování.

Nechtěné děti mají tendenci k nižšímu školnímu prospěchu v českém jazyce a nepatrně lepší v matematice.

Faktem je, že nechtěné těhotenství neovlivní dítě po stránce intelektu, nedotýká se ho výrazně, pokud žije v rodině.

Postoj matek experimentální skupiny je k dítěti chladnější a odtažitější. Při nástupu do školy se obě skupiny dětí přizpůsobí poměrně dobře. Učitelku přijímají jako autoritu jen děti z kontrolní skupiny. Protože je učitelka žena, je možné, že dítě na ni přenáší vztah, který má k matce. Mezi dětmi experimentální skupiny je více těch, které nerady chodí do školy. Rozdíly mezi dětmi obou skupin jsou viditelné po stránce reakcí na frustraci.

Děti narozené z nechtěného těhotenství se přizpůsobují hůře při zátěži. U kontrolních skupin platí, čím vyšší inteligence, tím je adaptace dítěte novým úkolovým situacím lepší.

Experimentální dívky mají nejvyšší skóre v sebedůvěře. Je potvrzen rozdíl mezi chytěností a pohlavím. Experimentální chlapci mají nejvyšší skóre v položkách: pohyblivost, smysl pro humor, vzrušivost. Nejnížší skóre se vyskytuje v položkách: ctižádost, svědomitost, poslušnost. Experimentální dívky jsou hodnoceny nejvýše v náročnosti, samostatnosti, citlivosti.

V dotazu nejlepší kamarádka se děvčata experimentálních skupin vyskytují nejméně. U těchto skupin je slabší školní prospěch, zvláště pak v českém jazyce.

Dívky experimentální skupiny bývají sebevědomější, hrají mezi dětmi často vedoucí úlohu. Nechtěné děti se liší ve vývoji školní výkonnosti, citového zařazení v rodině a od dětí narozených z těhotenství chtěného.

Shrnutí

Učitelé hodnotí vlastnosti experimentálních dětí méně příznivě. Děti jsou pozadu v mateřském jazyce. Nález ukazuje na nižší adaptační schopnost v situacích zátěže.

Rozdíly mezi oběma skupinami vyjadřují nedostatek, nedokonalost, nezralost. Děti jsou ve stavu zvýšeného napětí, zvýšené úzkosti, zápasí o naplnění potřeby jistoty ve vlastní rodině. Jsou ohroženy v citové a sociální přípravě pro další život. Můžeme je považovat za děti rizikové.

3.5 Domov a domovy

V podmínkách dětských ústavů, nemocnic, sirotčinců a dětských domovů žije hodně dětí. Tyto podmínky je možno srovnávat. Děti mají střechu nad hlavou, teplé jídlo, bydlí v teple, ale nemají tu mateřskou lásku. Děti, které v prvních pěti letech strádaly nedostatkem mateřské péče, nejsou schopny tvořit citové vztahy k lidem. Nedovedou plánovat.

Pro školní děti jsou tři typy ústavů:

1. Běžné dětské domovy, kde děti chodí do základní devítileté školy.
2. Zvláštní školy internátní pro děti, které běžnou devítiletou školu nezvládaly a chodí do zvláštní školy při ústavu.
3. Dětské domovy se zvýšenou výchovnou péčí pro děti, které mají poruchy chování a potřebují tedy zvláštních nápravných a výchovných opatření.

Děti, které jsou v ústavní péči déle, selhávají dříve než děti, které do ústavu nastoupily později.

3.6 Emoce

3.6.1 Vymezení pojmu emoce

Emoce jsou velmi komplexní jevy, jejichž charakteristickým rysem je velká citlivost a proměnlivost. Citlivost emocí na změny v osobních a situačních okolnostech se odráží v tom, že bez zjevných změn v objektivních okolnostech se emoce sama může proměňovat na základě subjektivního hodnocení situace. V jedné situaci může být daná emoce vzbuzena, ale v jiné, stejně typické situaci, nikoli.⁽³³⁾

Složitost emocí je dále zesílena tím, že každá jednotlivá emoce se projevuje v celé řadě forem. Tak existuje řada typů lásky, smutku, štěstí, strachu a dalších emocí, přičemž jednotlivé formy se vzájemně značně liší.

Štěstí

Štěstí je centrálním zájmem v našem životě. Existují dva typy štěstí vyznačující se dlouhodobým přetrvávajícím pocitem štěstí (pohoda, spokojenost) a krátkodobou emocií intenzivního štěstí (radost, uspokojení).⁽³⁴⁾

Láska

Láska je velmi komplexním citovým vztahem. Vztah k milovanému člověku se proměňuje. Důvěra a upřímnost jsou základními stavebními kameny lásky.⁽³⁵⁾

Smutek

Obličejový výraz smutku všichni dobře známe. Smutek je snadno rozpoznatelná emoce všemi lidmi kdykoli a kdekoli. Stejný výraz můžeme vidět u dětí i u dospělých. To je jeden z důvodů, proč je smutek považován za jednu ze základních emocí. Při smutku, kdy nám události připadají beznadějně a máme pocit, že nám nezbývá, než je snášet, vede k tomu, že lidé mohou plakat, jejich krevní tlak a pulz klesají, svalové napětí je sníženo a vzrůstá neschopnost aktivity. Jednou z příčin smutku je neúspěch. Lidé jsou často smutni ve chvílích, kdy neuspějí v romantickém vztahu, v sociálních vztazích, ve sportu nebo v pracovních aktivitách.⁽³⁶⁾

Strach

Bývá definován jako emocionální stav v přítomnosti nebo při očekávání nějakého nebezpečného, škodlivého nebo ohrožujícího podnětu. Pomáhá nám rychle se orientovat ve stále proměnlivém okolí. Je přirozenou a užitečnou emocií.⁽³⁷⁾

Při zmírňování těžkostí dané situace se například jedinec snaží změnit své vlastní reakce na situaci. Je otázkou, jak se děti z dětských domovů či nefunkčních rodin vyrovnávají s danou situací a jak jí čelí.

Emoce jsou výrazem našeho vztahu ke světu.

Budiž otázkou k zamyšlení se nad dítětem a jeho světem v situaci, kterou neumí samo řešit. Vzhledem k aspektům nefunkční rodiny, dítě nemá vzor pro chování v daných situacích, které mohou vyvstat ve třídě. Mohou se zde tudíž objevit projevy emocí jako je strach, úzkost, bezradnost, zlost. Dítě v takových případech do školy nechodí rádo.

Shrnutí

Děti mají v dětských domovech střechu nad hlavou, bydlí v teple, mají dost potravy. Nemají zde mateřskou lásku. Rodinná výchova má uspokojovat potřeby dítěte a dítě má uspokojovat potřeby rodičů. Jedná se tedy o vzájemný vztah mezi členy rodiny. V rodině všichni sdílejí společnou radost.

Když dítě nastoupí do školy, změní se množství času stráveného s vrstevníky.

Škola by měla být ve spolupráci s rodinou. Ty však spolupracovat nechtějí.

Dospívání dítěte je zvláštním obdobím, které dnešní společnost bere do té míry vážně, že mluví o subkultuře dospívání – nicméně děti se ve škole připravují na dospělost a neměly by být oddělovány od světa dospělých, škola by měla být jednak chráněným prostředím, jednak otevřenou institucí.

3.7 Pozdní následky psychické deprivace a subdeprivace

Dítě strádá nedostatkem rozmanitých podnětů, smyslových a emočních, již v prvním roce života. Po sedmi měsících dítě začne poznávat nové lidi a navazuje kontakt. Po třetím roce má neukojitelnou touhu pomazlit se, vtírá se do pozornosti. Deprimované dítě špatně poznává, co je dobré.

Děti navštěvující dětské ústavy v první třídě selhávají ve čtení a psaní a projevuje se opoždění ve vývoji jemné motoriky. Dítě se snadno rozptyluje, je nesoustředěné.

Důvodů, proč jsou děti v dětských domovech přijímány, je několik: rodina neplní funkci, dalším důvodem může být svobodná matka, která se nestará nebo když jsou oba rodiče v léčení a podobně.

Subdeprivace se vyskytuje i ve funkčních rodinách, ale bez dobrého zázemí.

Kontrolní skupiny jsou ve výzkumech vybírány pokud možno ze stejné školní třídy, dle stejného pohlaví. Nechtěné děti mají stejnou inteligenční úroveň jako děti kontrolní skupiny, ale prospěch je horší, stejně jako jejich adaptační schopnost.

Děti z experimentální skupiny nedokáží pracovat samostatně, jsou snadno rozptýlitelné vnějšími vlivy.

Subdeprivace přispívá ke sklonu k drogám, ke kriminalitě a agresivitě.

4. Rodina a právo

4.1 Vznik pěstounské rodiny v praxi

Stát se pěstouny je přece jen trochu jiné, než stát se rodiči. Tuto odlišnost je třeba zdůraznit – není to ani horší, ani lepší, je to zkrátka jiné.

Manželé nebo jednotlivci uvažující o přijetí dítěte do náhradní rodinné péče, se už na začátku své cesty za dítětem mohou setkat s nejrůznějšími předsudky. Především je zdůrazňována nedobrá genetická výbava dětí, zdravotnická rizika a mnoho dalších aspektů, které mohou zájemce odradit. Př: Jedni pěstouni, kteří vychovali šest dětí, vzpomínají, jak byli „připravováni na nejhorší“ (dostanou děti ne-zdravé, ne-normální, tudíž „budou litovat“...). Dnes, když jsou děti dospělé, vědí tito pěstouni své o tom, jak byla jejich výchova mnohdy svízelná, jak se potýkali sami nebo s pomocí odborníků s různými obtížemi. Pěstounka k tomu s úsměvem poznamenává, že „malé děti nenechají spát a velké žít“, ale nelitovali a nelitují jediného dne stráveného se svými dětmi.

Nehraje velkou roli, jak jsou budoucí pěstouni majetní, vzdělaní či společensky úspěšní. Důležitá je touha přijmout dítě „za vlastní“.⁽³⁸⁾

4.1.1 Vznik pěstounské rodiny v jednotlivých krocích

Prvním krokem je návštěva oddělení péče o rodinu a dítě nebo oddělení sociálně – právní ochrany dětí. Zde bude pěstoun hovořit se sociální pracovníci hlavně o tom, jaké jsou motivy přijmout opuštěné dítě a jaké jsou jeho představy o něm (zda dává přednost chlapci nebo dívce, jakého je etnika, věku, tzn. jaké dítě či děti by chtěl přijmout.)

Poté obdrží potencionální pěstoun formulář žádosti o zprostředkování náhradní rodinné péče. V této žádosti si musí zvolit, o jaký typ náhradní rodinné péče má zájem, tj. rozhodnout se pro osvojení nebo pro pěstounskou péči nebo obojí.

Nakonec musí čekatel na psychologické vyšetření – vždy se hledají vhodné rodiče pro dítě, nikoli naopak!⁽³⁹⁾

4.1.2 Délka čekání na dítě

Žadatel je zařazen do evidence žadatelů o náhradní rodinnou péči.

V případě zdravého, neromského miminka k adopci, je doba čekání nejdelší, zhruba 3 – 5 let, v případě dítěte s postižením nebo dítěte romského je doba podstatně kratší. Relativně krátce budeme čekat i na sourozeneckou dvojici či trojici.⁽⁴⁰⁾

4.2 Zbavení rodičovské zodpovědnosti

K zániku může dojít za života rodičů jen soudním rozhodnutím. Soud zbaví rodiče rodičovské zodpovědnosti, jestliže svou rodičovskou zodpovědnost zneužívá nebo ji závažným způsobem zanedbává.

Vyživovací povinnost rodiče vůči dítěti zbavením rodičovské zodpovědnosti nezaniká.

Za závažné zanedbávání rodičovské zodpovědnosti se považuje zejména dlouhodobé neplnění rodičovské zodpovědnosti, trvalé ponechání dítěte ve výchovném zařízení spojené s nezájmem o toto dítě.

Další nutnou podmínkou pro zbavení rodičovské zodpovědnosti je to, když rodič neplní své povinnosti, ač by je plnit mohl.

Jestliže je zbaven rodičovské zodpovědnosti k dítěti jeden rodič, vykonává rodičovskou zodpovědnost druhý rodič. Jsou – li rodičovské zodpovědnosti zbaveni oba rodiče, stanoví soud dítěti poručníka, který bude nezletilého vychovávat místo jeho rodičů. Při výběru osoby poručníka je důležité, aby existoval předpoklad, že mezi poručníkem a dítětem vznikne citový vztah a zůstanou zachovány stávající rodinné vazby. Soud proto vybírá poručníka z příbuzných nebo osob blízkých dítěti nebo jeho rodině, popřípadě jinou fyzickou osobu, u které lze předpokládat, že

bude mít citový vztah k dítěti. Poručníky mohou být ustanoveni i manželé společně.

Odpadnou – li důvody, pro které došlo ke zbavení rodičovské zodpovědnosti, je možné její obnovení. K obnovení rodičovské zodpovědnosti však dochází v praxi jen výjimečně.⁽⁴¹⁾

4.3 Dětské domovy – systém financování

Dětské domovy poskytují ústavní a výchovnou péči dětem, o něž nemá kdo pečovat, nebo jimž nelze ze sociálních důvodů zajistit péči ve vlastní rodině.

Zdravotní péče poskytovaná v dětských domovech, ale i v jeslích a kojeneckých ústavech, je hrazena z rozpočtu zřizovatele.⁽⁴²⁾

Empirická část

5.1 Východiska práce a oblasti výzkumu

Jako experimentální skupinu jsem si ve své diplomové práci vybrala děti umístěné v dětském domově, který jsem požádala o spolupráci. Tento domov se nachází ve Znojmě. Nemohla jsem spolupracovat se všemi dětmi osobně z důvodu jejich pobytu ve Velké Biteši. Pro výzkum bylo vybráno sedm chlapců a dvě dívky.

Kontrolní skupinu tvořily děti z funkčních rodin. Byly vybrány dle věku, pohlaví, tělesné stránky.

Ke každému dítěti z experimentální skupiny bylo přiřazeno jedno dítě stejného věku i pohlaví z kontrolní skupiny, a to podle výběru učitele, který posoudil prospěchovou úroveň žáka.

Cíl:

Cílem je přispět k poznání charakteristiky subdeprivace, předložit přehled, zhodnotit a porovnat skupinu experimentální a kontrolní. Zhodnotit vliv subdeprivace pro školní vývoj dítěte.

Hypotéza:

Subdeprivace bude navozovat rozdíly mezi skupinou experimentální a kontrolní v neprospěch skupiny experimentální, tj. naleznou zhoršenou sociometrickou pozici, snížený self-koncept, tendenci k obezitě či nadváze, kterou subdeprivant kompenzuje nedostatečné uspokojování svých citových potřeb. Experimentální skupina bude méně příznivě vnímána učiteli např. z hlediska kázně, poslušnosti, pořádnosti, inteligence. V prospěchovém profilu se objeví zhoršení v českém jazyce oproti matematice, neboť osvojování mateřského jazyka je mimořádně citlivý ukazatel emočního klimatu, v jakém dítě vyrůstá.

Jestliže rozdíly naleznou, budu usuzovat na přítomnost subdeprivace.

Jestliže ne, pak subdeprivace bude zřejmě účinně potlačena.

5.2 Vzorek

Zkoumala jsem devět dětí navštěvující stejný dětský domov i stejnou základní školu v rozsahu od 3. do 9. školní třídy. Šest z nich byli chlapci ve věku od devíti do patnácti let a dvě dívky ve věku dvanáct a třináct let. Vybrány k nim byly děti z kontrolní skupiny stejného věku, pohlaví a stejné prospěchové úrovně žáků.

5.3 Metody

Ve výzkumu byly užity metody: sociometrie, SPAS, BMI.

5.3.1 Sociometrická metoda Longa – Jonesové

Autoři nové sociometrické techniky, specifikují myšlenkový proud, ke kterému se hlásí, a v dějinném souhrnu ho vyznačují událostmi, šíří kompetence. Jsou nositeli tradic a také badateli.

Je známo, že údaje získané pomocí sociometrického dotazníku a shrnuté v sociometrické matici lze graficky vyjádřit několika metodami.

Autoři L – J sociometrické techniky jsou toho názoru, že je nejvhodnější, aby ve školních podmínkách administroval tento test žákům sám třídní učitel. Test může být absolvován poté, co žákům byla dána dostatečná příležitost poznat se navzájem. Autoři rovněž doporučují, aby tato technika byla aplikovaná pouze tehdy, když vyvstane nezbytnost sociometrického zásahu (vytvoření nových skupin ve třídě v souvislosti se sportováním apod.). U nově utvořené malé sociální skupiny nemá být podle autorů předkládán sociometrický dotazník dříve než za čtyři týdny po vzniku skupiny.

Někdy je ovšem obtížné, zvláště u dětí a žáků, položit sociometrickou otázku bez obav, že nebude pochopena. Je tedy doporučeno několik motivujících výkladů (každý člověk dává přednost něčemu jinému, něco má více v oblibě; někdo určité hry, jiný pokrmy, další hudbu.). Po úvodu je důležité žákům zdůraznit důvěrnou podstatu jakékoliv informace, kterou dítě uvede.

Forma dotazníku L - J sociometrické techniky:

Jméno:

Datum:

Napiš jména tří žáků ze tvé třídy, které máš nejraději:

1.

2.

3.

Napiš jména tří žáků ze tvé třídy, které máš nejméně rád:

1.

2.

3.

Příčemž jména umístěna na 1. pozicích jsou ohodnoceny třemi body, na 2. pozicích dvěma body a na 3. pozicích jedním bodem.

Jsou – li získány sociometrické údaje, vyvstává otázka jejich zpracování. Prvním krokem zpracování je uspořádání získaných údajů do tabulky. Jména členů šetřeného kolektivu jsou zpravidla v abecedním pořádku. Do řádku se vpisují vedle jména získané body, které se sečtou a získáme celkový počet bodů oblíby i neoblíby.

Sociometrické šetření může být hodnoceno pouze v mezích daných účelem: je – li provedeno v zájmu získání vhledu do vztahů mezi žáky kvůli novému zasedacímu pořádku, je třeba podle toho nejen formulovat sociometrickou otázku, nýbrž také interpretovat výsledky v pojmech přeskupení žáků za cílem vytvoření nového zasedacího pořádku.

Výsledky sociometrického šetření neznamenaají nezbytnost bezprostředního jednání s rodiči, jinými učiteli či poradci v zájmu pomoci ignorovanému či odmítanému žákovi.

Autoři uvádějí jednu příhodu, která se týká odmítané žákyně ve třídě nadaných dětí. Jakmile učitel zjistil její sociometrickou pozici, oznámil to telefonicky poradně. Poradna nález sdělila rodičům v zájmu toho, aby byly odhaleny příčiny. Rodiče reagovali tím, že se dcery zeptali, proč ji druzí žáci ve třídě nemají rádi. To ovšem dívku sklíčilo a vytvořilo pro ni další těžkosti. Situace se pak zcela vymkla učiteli z rukou, a to jen díky popsané sérii indiskrétnosti.

To je příklad nesprávného využití sociometrie ve třídě.

Sociální struktura třídy jako skupiny prodělává v průběhu času řadu změn. Abychom mohli takový vývoj poznat, nestačí provést jedno šetření, nýbrž je nutno administrovat sociometrický test opakovaně. Významná je otázka, zda setrvává odmítaný či ignorovaný žák ve své pozici delší dobu.

Je důležité si uvědomit, že žákovi preference mohou ovlivnit i jiné faktory a ne pouze přátelství. Jde např. o sociální třídu (vrstvu), pohlaví a rasové rozdíly.

Závěr

Sociometrická technika L – J je nejmladší verzí klasického Morenova sociometrického testu. Představuje nové pojetí sociometrického testu v celé jeho komplexnosti: formulaci dotazníků, uspořádáním matice a způsobem jejího vyhodnocení i grafickým záznamem. Byla připravena a prověřena především ve školské praxi, kde jsou dobré zkušenosti. Vzhledem k jejím charakteristikám považujeme tuto techniku zatím za metodologicky nejčistší projev sociometrického myšlení. Vychází ze socio-emocionální teorie začlenění jedince do malé sociální skupiny. Sociometrická technika L – J je zaměřena na ryze psychologický aspekt prožívání jedince začleněného v malé sociální skupině.

5.3.2 Metoda SPAS

Dotazník o 48 všeobecných otázkách zařazených do šesti škál. Obdrží jej děti z experimentální skupiny a k nim děti ze skupiny kontrolní. Odpovídají na dané otázky pouze ano, ne. Poté se test vyhodnotí pomocí tabulkové části, dle věku a pohlaví.

1. škála – obecné schopnosti

2. škála – matematika

3. škála – čtení

4. škála – pravopis

5. škála – psaní

6. škála – sebedůvěra

Děti z experimentálních skupin mají nejméně bodů v oblasti čtení, pravopisu, sebedůvěry.

Děti ze skupiny kontrolní mají nejméně bodů v oblasti obecných schopností, čtení, pravopisu.

5.3.3 Metoda BMI

Počítá se s těmito údaji: dětská tělesná váha a výška.

Postup: tělesná váha v kg se dělí tělesnou výškou vyjádřenou v metrech umocněnou na druhou.

Příklad: 100 kg, 170 cm

$$\text{BMI} = 100 / 1,70 * 1,70 \qquad 1,70 * 1,70 = 2,89$$

$$100 / 2,89 = 34,6$$

Děti z experimentálních skupin mají větší tělesnou váhu než děti z kontrolních skupin.

5.3.4 Prospěch

Zjišťovala jsem prospěch dětí z českého jazyka a matematiky z obou skupin alespoň za poslední 3 roky. Horší prospěch, zvláště z českého jazyka, mají děti experimentální.

6. Sociometrie

6.1 Sociometrický nále z – skó r oblily

Hypotéza

Děti z experimentálních skupin jsou ve třídě méně oblíbené než děti ze skupin kontrolních. Budou tedy méně voleny ve skóru oblily. Důvodem je nedostatečná připravenost pro roli v sociální sféře. Tyto děti jsou méně často voleny za kamarády a jsou jim často přisuzovány nepříznivé charakteristiky.

K ověření nám poslouží níže uvedená tabulka číslo 1.

E.....experimentální skupina

K.....kontrolní skupina

Použila jsem sociometrickou techniku Longa – Jonesové

Tabulka číslo 1.:

<i>SM</i>	<i>E</i>	<i>K</i>
<i>oblily</i>	2,3	6,1

Závěr:

Skó r oblily je větší u dětí z kontrolní skupiny.

Kontrolní skupina má skutečně vyšší hodnotu oblily.

Hypotéza byla tudíž potvrzena.

6.2 Sociometrický náleZ – skóR neoblily

Hypotéza

Děti z experimentální skupiny budou mít vyšší skóR neoblily než děti kontrolní.

Porofesor Zdeněk Matějček ve svém výzkumu nechtěných dětí a dětí z rodin alkoholiků uvádí, že v očích spolužáků se jeví v méně příznivém světle.

K ověření nám poslouží níže uvedená tabulka číslo 2.

E.....experimentální skupina

K.....kontrolní skupina

Použila jsem sociometrickou techniku Longa – Jonesové

Tabulka číslo 2.:

<i>SM</i>	<i>E</i>	<i>K</i>
<i>neoblily</i>	19	11,25

Závěr:

SkóR neoblily je větší u dětí z experimentální skupiny.

Kontrolní skupina má skutečně vyšší hodnotu oblily. Hypotéza byla potvrzena.

Jak uvádí profesor Matějček, děti z rodin alkoholiků jsou méně často voleny za kamarády a jsou jim často přisuzovány nepříznivé charakteristiky. V položce, která vyjadřuje neoblíbenost mezi dětmi, získávají chlapani obecně více hlasů než dívky.

6.2.1 Posouzení oblíbenosti žáka jejich učitelem

Hypotéza

Učitel bude vnímat dítě z experimentální skupiny jako méně oblíbené, tudíž shodu nalézáme ve skutečnosti, že takovým způsobem hodnotí i rozumové nadání této skupiny, tedy jako méně nadanou.

K ověření nám poslouží níže uvedená tabulka číslo 3.

Posouzení žáků učitelem na třibodové stupnici, kde:

1.....podprůměrný

2.....průměrný

3.....nadprůměrný

E.....experimentální skupina

K.....kontrolní skupiny

Použila jsem sociometrickou techniku Longa – Jonesové

Čísla značí průměrné hodnoty, čím vyšší hodnota, tím vyšší oblíbenost, kterou učitel přisuzuje žákům.

Tabulka číslo 3.:

<i>E</i>	<i>K</i>
2,2	2,7

Závěr:

Učitel hodnotí žáky z experimentální skupiny jako méně oblíbené, důvodem je znalost klimatu třídy, pedagogické zkušenosti a objektivní pohled na danou skutečnost.

7. Sebedůvěra dítěte

7.1 Sebedůvěra vyjádřena pomocí testu SPAS

Hypotéza

Děti z experimentální skupiny budou mít nižší sebedůvěru než děti ze skupiny kontrolní.

V tomto případě je sebedůvěra vyjádřena testem SPAS. Do tabulky jsou zapisovány jednotlivé steny.

E.....experimentální skupina

K.....kontrolní skupina

K ověření nám poslouží níže uvedená tabulka číslo 4.

Tabulka číslo 4.:

(čím vyšší hodnota, tím vyšší sebepojetí)

(čísla značí průměrné hodnoty)

SPAS	E	K
sebedůvěra	4,8	4,07

Závěr:

Podle tabulky se jeví sebedůvěra jako vyrovnaná. Odchylka je minimální. Hypotéza nebyla potvrzena. Příčinou může být dobré prostředí, ve kterém se děti z experimentální skupiny nachází a jsou v něm vychovávány.

7.1.1 Sebedůvěra žáka posouzená učitelem

Hypotéza

Učitelé budou hodnotit sebedůvěru u experimentální skupiny jako nižší než u skupiny kontrolní.

E.....experimentální skupina

K.....kontrolní skupina

K ověření nám poslouží níže uvedená tabulka číslo 5.

Tabulka číslo 5.:

	<i>E</i>	<i>K</i>
<i>sebedůvěra</i>	<i>2,1</i>	<i>2,5</i>

Závěr:

Sebedůvěra dětí z experimentální skupiny je hodnocena jako nižší než u skupiny kontrolní, ale jen v malé míře. Obě skupiny jsou prakticky vyrovnané.

7.2 Matematika

7.2.1 Matematika vyjádřená pomocí testu SPAS

Hypotéza

Děti z experimentální skupiny budou mít nižší matematické schopnosti než děti ze skupiny kontrolní. V tomto případě je matematika vyjádřena testem SPAS.

E.....experimentální skupina

K.....kontrolní skupina

K ověření nám poslouží níže uvedená tabulka číslo 6.

Tabulka číslo 6.:

<i>SPAS</i>	<i>E</i>	<i>K</i>
<i>matematika</i>	6	5,4

Závěr:

Výsledky podle tabulky nám dokazují, že děti z dětského domova jsou na vyšší matematické úrovni, což nám vyvrací hypotézu.

7.3 Pravopis

7.3.1 Pravopis posouzený pomocí testu SPAS

Hypotéza

Předpokladem je, že děti z experimentální skupiny budou mít horší pravopis než děti z kontrolní skupiny.

E.....experimentální skupina

K.....kontrolní skupina

K ověření nám poslouží níže uvedená tabulka číslo 7.

Tabulka číslo 7.:

SPAS	E	K
Pravopis	4,1	4,78

Závěr:

Zde vidíme, že děti ze skupiny kontrolní jsou v pravopise lepší, ale rozdíl není markantní.

Hypotéza je potvrzena.

7.4 Psaní

7.4.1 Psaní posouzené pomocí testu SPAS

Hypotéza

Děti z experimentální skupiny budou mít horší písmo než děti ze skupiny kontrolní.

E.....experimentální skupina

K.....kontrolní skupina

K ověření nám poslouží níže uvedená tabulka číslo 8.

Tabulka číslo 8.:

<i>SPAS</i>	<i>E</i>	<i>K</i>
<i>Psaní</i>	<i>4,8</i>	<i>5,2</i>

Závěr:

Výsledky z tabulky jsou statisticky nevýznamné. Rozdíl mezi experimentální a kontrolní skupinou není veliký. Hypotéza je potvrzena.

8. Oblast zdraví

Body Mass Index – index tělesné hmotnosti – BMI

Hypotéza

Děti z experimentálních skupin budou mít větší tělesnou hmotnost než děti ze skupin kontrolních. Subdeprimované děti mají sklon k přejídání se, nebo – li nahrazují potřeby. Jedná se o kompenzační mechanismus.

E.....experimentální skupina

K.....kontrolní skupina

K ověření nám poslouží níže uvedená tabulka číslo 9.

Tabulka číslo 9.:

	<i>E</i>	<i>K</i>
<i>BMI</i>	20,54	20,2

Závěr:

Rozdíl mezi experimentální a kontrolní skupinou je minimální. U experimentální skupiny nebyl nalezen kompenzační mechanismus. Stupeň subdeprivace je nižší než u Matějčkovy skupiny.

8.1 Prospěch

V tomto případě je zkoumán prospěch pouze z českého jazyka a matematiky.

8.1.1 Prospěch ve výukových předmětech

Průměr známek v českém jazyce

Průměr známek v matematice

Hypotéza

Předpokládám, že žáci z experimentální skupiny budou mít horší prospěch v českém jazyce než v matematice.

Matějček ve svém výzkumu uvádí, že školní prospěch je slabší u experimentální skupiny.

U skupiny kontrolní očekávám vyrovnané výsledky. Důvodem mé hypotézy je právě subdeprivace, která ovlivňuje verbální stránku dětí.

Prospěchový profil experimentální a kontrolní skupiny je nečleněn dle pohlaví.

E.....experimentální skupina

K.....kontrolní skupina

K ověření nám poslouží níže uvedená tabulka číslo 10.

Tabulka číslo 10.:

<i>prospěch</i>	<i>E</i>	<i>K</i>
<i>čj</i>	3	2,4
<i>m</i>	2,8	2,2
<i>cj/m</i>	$3/2,8 > 1$	$2,4/2,2 > 1$

Závěr:

Experimentální skupina má horší prospěch v českém jazyce než v matematice a prospěchový průměr lepší než skupina kontrolní. Hypotéza je potvrzena.

8.2 Posouzení píle žáka učitelem

Hypotéza

Předpokládám, že experimentální skupina bude méně pilná než skupina kontrolní.

E.....experimentální skupina

K.....kontrolní skupina

K posouzení nám poslouží níže uvedená tabulka číslo 11.

Tabulka číslo 11.:

	<i>E</i>	<i>K</i>
<i>Píle</i>	1,8	2,3

Závěr:

Uvedená hodnota je statisticky nevýznamná. Znamená to tedy, že daný vybraný dětský domov je vybaven dobrou péčí. Hypotéza je potvrzena.

8.3 Posouzení pozornosti, soustředěnosti žáka učitelem

Hypotéza

Je pravděpodobné, že skupina experimentální bude méně pozorná a soustředěná než skupina kontrolní.

E.....experimentální skupina

K.....kontrolní skupina

K posouzení nám poslouží níže uvedená tabulka číslo 12.

Tabulka číslo 12.:

<i>Pozornost,</i>	<i>E</i>	<i>K</i>
<i>Soustředěnost</i>	<i>2,1</i>	<i>2,6</i>

Závěr:

Odchylka je očekávaná, je statisticky nevýznamná. Pozornost, soustředěnost u skupiny experimentální je nižší než u kontrolní skupiny. Podle tabulky vidíme, že je hypotéza potvrzena.

8.4 Posouzení pořádnosti žáka učitelem

Hypotéza

Experimentální skupina bude méně pořádná než kontrolní skupina.

E.....experimentální skupina

K.....kontrolní skupina

K posouzení nám poslouží níže uvedená tabulka číslo 13.

Tabulka číslo 13.:

	<i>E</i>	<i>K</i>
<i>Pořádnost</i>	<i>2,2</i>	<i>2,4</i>

Závěr:

Daný výsledek ukazuje, že nálezy jsou prakticky stejné. Výsledek je příznivý pro experimentální skupinu, značí méně subdeprivace. Hypotéza je potvrzena.

8.5 Posouzení poslušnosti žáka učitelem

Hypotéza

Děti z experimentální skupiny budou méně poslušné než děti ze skupiny kontrolní.

Při nástupu se adaptují dobře obě skupiny, ale jen děti ze skupiny kontrolní berou učitele jako autoritu.

E.....experimentální skupina

K.....kontrolní skupina

K posouzení nám poslouží níže uvedená tabulka číslo 14.

Tabulka číslo 14.:

	<i>E</i>	<i>K</i>
<i>Poslušnost</i>	<i>2,1</i>	<i>2,5</i>

Závěr:

Výsledky nejsou příliš rozdílné. Subdeprivace u experimentální skupiny nedosahuje velkého stupně. Hypotéza potvrzena.

8.6 Posouzení IQ žáka učitelem

Hypotéza

Děti z experimentální skupiny budou mít nižší IQ než děti ze skupiny kontrolní.

E.....experimentální skupina

K.....kontrolní skupina

K posouzení nám poslouží níže uvedená tabulka číslo 15.

Tabulka číslo 15.:

	<i>E</i>	<i>K</i>
<i>IQ</i>	2,3	2,5

Závěr:

Podle tabulky číslo 15 se IQ jeví jako vyrovnané. Odchylka je minimální, a tudíž statisticky nevýznamná. Příčinou může být již zmíněný dětský domov, ve kterém děti z experimentální skupiny dostávají dostatečnou péči. Hypotéza je potvrzena.

9. Diskuse

Srovnatelný výkon experimentální skupiny v testu inteligence se dá interpretovat i vhodnými a příznivými vlivy ústavního prostředí, ve kterém děti vyrůstají.

Děti experimentální skupiny jsou méně oblíbené než děti z kontrolní skupiny či zvýšeně neoblíbené.

Také jsme našli u experimentální skupiny tendenci k prospěchovému profilu (jde o matematiku a český jazyk).

Učitele neberou jako autoritu.

V jeho očích se děti z experimentální skupiny jeví jako stejně pořádné, poslušné, pilné, inteligentní.

Z toho plyne, že děti z experimentální skupiny jsou subdeprimované lehce ve srovnání s Matějčkovými nálezy.

Péče a úroveň dětského domova může být ohodnocena na výbornou, a to z důvodu srovnatelného vývoje dětí s dětmi ze skupiny kontrolní.

10. Závěrečná část

Studie potvrdila hypotézu, dle níž u dětí vyrůstajících v současné ústavní péči, tj. péči, která usiluje o maximální přiblížení k rodinnému způsobu, je subdeprivace minimalizována či zjevně redukována. Je to výsledek dlouholetého úsilí o reformu ústavní péče o dítě, na jejímž počátku stál tým prof. Matějčka.

Seznam užitých literatury

1. Hartl, Pavel; Hartlová, Helena; Psychologický slovník, Praha, Portál 2000, beze strany.
2. Čáp, Jan; Mareš, Jiří; Psychologie pro učitele, Praha, Portál 2001, beze strany.
3. Matějček; Radvanová; Márová; Výchova dětí v neúplné rodině, Praha, SPN 1977, beze strany.
4. Matějček, Zdeněk; Rodiče a děti, Praha, Avicenum 1989, s. 76; 77; 80; 86; 87; 89; 92; 123.
5. Matějček, Zdeněk; Dítě a rodina v psychologickém poradenství, Praha, SPN 1992, s. 115; 134; 135; 136; 141; 142; 143; 158; 161; 166; 168.
6. Matějček, Zdeněk; O rodině vlastní, nevlastní a náhradní, Praha, Portál 1994, beze strany.
7. Matějček, Zdeněk; Prvních šest let ve vývoji a výchově dítěte, Praha, Grada 2005.
8. Matějček, Zdeněk; Co děti nejvíc potřebují, Praha, Portál 1995, s. 26; 29; 31; 50; 51; 52; 53; 54.
9. Dytrych, Zdeněk; Matějček, Zdeněk; Schuller; Nechtěné děti, Zprávy Výzkumného ústavu psychiatrického č. 34, Praha 1975, beze strany.
10. Dunovský, Jiří; Dytrych, Zdeněk; Matějček, Zdeněk; Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě, Praha, Grada 1995.
11. Langmier; Schuller; Matějček, Zdeněk; Psychická deprivace v dětství, Praha, Státní zdravotnické nakladatelství 1963, s. 25.
12. Bubleová, Věduna; Kovařík, Jiří; Matějček, Zdeněk; Pozdní následky psychické deprivace a subdeprivace, psychiatrické centrum Praha 1997, beze strany.

13. Matoušek, Oldřich; Kroftová, Andrea; Mládež a delikvence, Praha, Portál 1998, beze strany.
14. Stuchlíková, Iva; Základy psychologie emocí, Praha, Portál 2007,s. 11; 127; 133; 145; 151.
15. Švancara, Josef a kolektiv autorů; Diagnostika psychického vývoje, Praha, Avicenum 1974.
16. Právo a rodina 1, Praha, Linde s.r.o. 2008,s. 22; 23; 24.
17. Právo a rodina 2, Praha, Linde s.r.o. 2008,s. 2; 12.